

УДК 378.147:811.161.2'243

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-92-9>

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОРЕСУРСІВ ЯК СПОСОБУ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВИШУ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Луценко Валентина Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філології та мовної комунікації
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
astra4965@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4583-7985

Мета. Подати наукове обґрунтування та описати практичні способи застосування відеоресурсів для підвищення мотивації студентів технічного вишу до вивчення української мови як іноземної.

Методи. Робота виконана на основі положень нормативно-правових документів, що визначають орієнтири викладання іноземних мов у технічних ВНЗ, положень технології роботи з відеоресурсами, що набуває особливої актуальності в мовній освіті сьогодні, змістовно-методичних спрямувань організації викладання дисципліни «Українська мова як іноземна (для професійної діяльності)». У результаті розроблено та апробовано комплекс практичних занять з української мови.

Результати. На основі вивчення технології організації роботи з відеоресурсами визначено мотиваційний апарат, що сприяє активізації інтересу іноземних студентів, розвитку їхньої комунікативної компетенції на заняттях з української мови як іноземної. Подані приклади завдань різних типів для іноземних студентів технічних спеціальностей на кожному з виділених етапів роботи. Акцент зроблено на мотиваційному потенціалі організації діяльності студентів на етапі постперегляду, що реалізує принцип ситуативності. Визначено критеріально-діагностичний апарат визначення ступеня прояву мотивації в іноземних студентів до вивчення української мови та подано результати методичного експерименту, проведеного на базі НТУ «Дніпровська політехніка», що підтверджує ефективність використання відеоресурсів для підвищення мотивації іноземних студентів. Розкрито групу педагогічних умов, що забезпечують продуктивну організацію роботи з відеоматеріалом на заняттях з української мови як іноземної в технічному виші.

Висновки. Робиться висновок про те, що робота з відеоресурсами повинна ретельно організуватися викладачем з урахуванням професійних потреб та інтересів іноземних студентів, їхнього рівня володіння мовою; систематичне застосування відеоресурсів у викладанні дисципліни «Українська мова як іноземна (для професійної діяльності)» сприяє підвищенню мотивації іноземних студентів до вивчення української мови.

Ключові слова: комунікативна компетенція, практичні завдання, етапи перегляду, принцип ситуативності, педагогічні умови, стимулювання інтересу.

USE OF A VIDEO RESOURCE AS WAYS OF INCREASING THE FOREIGN STUDENTS' MOTIVATION IN STUDYING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE IN THE TECHNICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Lutsenko Valentyna Ivanivna,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Philology
and Linguistic Communication
National Technical University Dnipro Polytechnic
astra4965@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4583-7985

Purpose. The main purpose is to submit a scientific justification and description of practical ways to use video resources to increase the motivation of Technical University students to learn Ukrainian as a foreign language.

Methods. The work was carried out on the basis of the provisions of regulatory documents defining the guidelines for teaching foreign languages in technical universities, the provisions of the technology of working with video resources, which is becoming particularly relevant in language education today, the content and methodological directions of the organization of teaching the discipline "Ukrainian as a foreign language (for professional activity)". As a result, a set of practical classes in the Ukrainian language was developed and tested.

Results. Based on the study of the technology of organizing work with video resources, a motivational apparatus is identified that contributes to the activation of the interest of foreign students, the development of their communicative competence in classes in Ukrainian as a foreign language. Examples of various types of tasks for international students of technical specialties at each of the selected stages of work are presented. The emphasis is placed on the motivational potential of organizing students activities at the Post-review stage, which implements the principle of situativeness. The criteria and diagnostic apparatus for determining the degree of motivation of foreign students to study the Ukrainian language is determined and the results of a methodological experiment conducted on the basis of NTU “Dnipro Polytechnic” are presented, which confirms the effectiveness of using video resources to increase the motivation of foreign students. A group of pedagogical conditions that ensure productive organization of work with video material in classes in Ukrainian as a foreign language at a technical university is revealed.

Conclusions. It is concluded that work with video resources should be carefully organized by the teacher, taking into account the professional needs and interests of foreign students, their level of language proficiency; the systematic use of video resources in teaching the discipline “Ukrainian as a foreign language (for professional activities)” helps to increase the motivation of foreign students to learn the Ukrainian language.

Key words: *communicative competence, practical tasks, revision stages, situativeness principle, pedagogical conditions.*

Вступ

В умовах розвитку технологій, інтеграції в різних сферах суспільного життя і науки зростає значущість навчання української мови як іноземної як засобу міжособистісної і професійної комунікації. Сучасний спеціаліст будь-якої держави зобов'язаний не лише досконало знати технологію своєї професійної діяльності – він має здійснювати процес взаємодії під час встановлення суб'єкт-суб'єктних стосунків із різними людьми і в різних сферах діяльності. Тому проблема підвищення якості підготовки спеціаліста, зокрема іноземного походження, набуває особливого значення.

Навчання української мови іноземних студентів як мови професійної комунікації у виші сьогодні – це перш за все навчання української мови для конкретних цілей. А це потребує зосередження зусиль навчальних закладів на проблемі мовленнєвої підготовки фахівців як для України, так і для інших держав. Актуальність цієї проблеми визначена професійно-практичною необхідністю здійснення постійної мовленнєвої взаємодії спеціаліста з колегами, адміністрацією, громадськістю та потребою вдосконалення практичної підготовки студентів до професійного мовлення.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Говорячи про важливість дисципліни «Українська мова як іноземна (для професійної діяльності)», дослідники в першу чергу відзначають її орієнтацію на професійні інтереси майбутнього фахівця. Серед чинників, що визначають важливість української мови як іноземної для конкретних цілей, окрім професійної спрямованості, цілісності освітнього процесу, важливу роль відіграє стимулювання мотивації і позитивного ставлення до цієї дисципліни.

Дослідження сучасних способів навчання української мови як іноземної для загальних і конкретних цілей указують на значну перевагу аудіовізуальних засобів і перспективне використання технології роботи з відеоресурсами. У науковій літературі виділяють низку аргументів на користь активного застосування відео на заняттях з української мови як іноземної: широкі можливості вибору автентичних матеріалів, використання різноманітного відеоконтенту, адекватного професійним тенденціям студента, дозволяють підібрати відео відповідно до тематичних напрямків курсу; перегляд відео є частиною повсякденної діяльності студентів, тому і виступає ефективним засобом навчання (Mustafayeva, 2018: 37–38); можливості створення реальних умов комунікації студентів (Алексеев, 2010: 129); заглиблення в іншомовне середовище і знайомство з культурно-специфічними реаліями забезпечується в ході перегляду відео (Алексеев, 2010: 129).

Аргументуючи широкий потенціал застосування відеоресурсів у навчанні української мови як іноземної, дослідники разом із тим вказують на те, що організації продуктивної аудиторної роботи з ними повинна передувати ретельна підготовча робота викладача (Андреасян, 2009). Вона полягає в доцільно підбраному контенті, що мотивує студентів, а також методах організації їхньої мовленнєвої діяльності в межах технології роботи з відео. Критеріями відбору відеофрагмента виступають: облік значущості відео для професійних інтересів студентів, його потенціал із мовного погляду; можливості для організації інтеракції студентів (забезпечення мовленнєвої практики і набуття культурних смислів), орієнтація на успіх студента (співвіднесення рівня володіння мовою студентів і їхні можливості розуміння відео) (Драненко, 2013).

Важливим є також облік якості зображення і звуку, часу відтворення відеофрагмента, доцільність його змісту досліджуваної теми (Mustafayeva, 2018).

Наведені аргументи дозволяють стверджувати про широкий мотиваційний потенціал роботи з відеоресурсами.

Ключовими чинниками мотивації студента, на думку Г.Ф. Драненко, є отримання зворотного зв'язку від студента, його ставлення до культури і мови народу, яку він вивчає, урахування його психологічних потреб (Драненко, 2013). В.Ю. Биков, В.В. Лапінський вважають, що фактори мотивації включають фізичні умови, методи навчання, стиль викладача, який створює сприятливу атмосферу, ситуацію успіху студента (Биков, Лапінський, 2012). Відеоресурси дозволяють урахувати наведені фактори й організувати навчальний процес у комфортних умовах для студента, забезпечуючи створення комунікативно спрямованого середовища навчання мови.

Таким чином, аналіз науково-педагогічної літератури вказує на значимість застосування технології роботи з відеоресурсами в процесі навчання іноземних мов як способу розвитку комунікативної компетенції студентів у кількох видах мовленнєвої діяльності і потужного мотиваційного засобу. У даній статті розглядається технологія роботи з відеоресурсами, яка успішно застосовується в процесі викладання дисципліни «Українська мова як іноземна (для професійної діяльності)», в іноземних студентів НТУ «Дніпровська політехніка» з позиції стимулювання їхнього інтересу до вивчення української мови.

2. Методологія та методи

У ході дослідження використані такі методи:

- аналіз нормативно-правових документів для розкриття ролі і перспектив навчання української мови як іноземної для технічних спеціальностей;

- аналіз науково-педагогічної літератури, присвячений застосуванню технології роботи з відеоресурсами у процесі навчання української мови як іноземної для визначення мотиваційного потенціалу використання відео, розкриття поетапної організації роботи з відео;

- оцінка досвіду навчання української мови як іноземної для виявлення змістовно-методичних напрямків роботи зі студентами технічних спеціальностей засобами відео в межах дисципліни «Українська мова як іноземна (для професійної діяльності)»;

- проектування комплексу занять із використанням технології роботи з відео в межах дисципліни «Українська мова як

іноземна (для професійної діяльності)» для іноземних студентів 2-3-го курсів НТУ ДП;

- методичний експеримент, націлений на оцінку ефективності роботи з відеоресурсами для підвищення мотивації іноземних студентів до вивчення української мови.

3. Результати та дискусії

Значне зростання популяризації застосування відеоресурсів у навчанні української мови як іноземної пов'язаний, з одного боку, з відсутністю універсального напрямку підготовки, які б мотивували іноземних студентів, а з іншого боку – зі стрімким розвитком інтернет-технологій, що характеризуються інформативністю, доступністю, широким діапазоном подання контенту. Граматико-перекладний метод, який раніше застосовувався в навчанні іноземної мови в технічному виші, визнаний неефективним. Уведення відео в процес навчання мови змінює характер традиційного викладання, робить його більш живим, сприяє розвитку світогляду студентів (Андреасян, 2009). Вивчення алгоритму побудови ефективного навчання за новітніми технологіями показує, що робота має відбуватися у три етапи.

Ключовим завданням на підготовчому етапі (**попередній перегляд**) є мотивація студентів до активного слухання, усунення мовних труднощів, повідомлення ключових понять, окреслення завдань майбутньої роботи визначення за допомогою стимулюючих методів і прийомів (табл. 1).

На етапі **перегляду** здійснюється перегляд відео з виконанням завдань, що акцентують увагу студентів на отримання загальної або конкретної інформації. Оптимальним є перегляд відеофрагмента тричі: візуальне отримання інформації, розуміння загального значення і деталізація змісту. Етап **постперегляду** націлений на створення ситуативної основи комунікації в ході застосування різних методів і прийомів роботи, також представлених у табл. 1. Завдання на цьому етапі роботи мають комунікативно-інтерактивну спрямованість.

Розглянемо детальніше, як можна використати відеоресурси для підвищення мотивації іноземних студентів 2-3 курсів, які опановують спеціальність «Проектування технологічних машин і комплексів», «Конструкторсько-технологічне забезпечення машинобудівних виробництв» до навчання української мови як іноземної під час аудиторної і самостійної роботи.

Зміст дисципліни «Українська мова як іноземна (для професійної діяльності)» на третьому курсі пов'язана з вивченням таких

тематичних розділів: «Дизайн», «Виробництво», «Транспорт», «Телекомунікації», «Інформаційні технології», «Матеріали». Для прикладу візьмемо вивчення теми «Транспорт: Автомобілі майбутнього». Для розвитку комунікативної компетенції студентів з означеної теми, їхнього більш повного заглиблення в запитання до теми, пропонується звернутися до історії створення автомобіля. До завдань підручника, присвячених інноваціям у галузі транспорту, студентам пропонувалася робота з відео «Ви знали, що перші машини були електричними?» (сервіс YouTube).

Ураховуючи, що ключовим завданням першого, підготовчого етапу роботи, що передуює перегляду відео, є стимулювання студентів до активної мовної діяльності, завдання були спрямовані на розвиток інтересу студентів до отримання інформації, спонукання до висловлення власних припущень із цього питання українською мовою. Продуктивним є прийом мозкового штурму. Наприклад: *Подивіться на імена винахідників: Томас Девенпорт, Карл Бенц, Рудольф Дізель, Фердинанд Порше, Томас Едісон та Генрі Форд. Чим вони прославилися?* Студентам називають винаходи, які треба співвіднести із запропонованими іменами.

Прикладами вправ, спрямованих на засвоєння нових лексем і підготовку до перегляду відео, на даному етапі роботи можуть бути такі:

Визначтеся зі своїм однодумцем. Які із цих явищ були винайдені першими? Роз-

містіть винаходи у хронологічному порядку.

Поєднуйте слова та фрази з визначеннями (наприклад: розкрити – оприлюднити).

Вставте правильне слово у реченні (Р. Дізель ... його дизельний двигун, що працював на арахісовій олії, на Ярмарку слів у 1900 році. – Р. Дізель представив свій дизельний двигун, що працював на арахісовій олії, на Ярмарку слів у 1900 році).

Прочитайте висловлювання. Визначіть, чи є вони правдивими чи хибними. (У 1835 р. Т. Девенпорт представив перший електромобіль – правдиве).

На наступному етапі **перегляду** студентам пропонуємо низку вправ залежно від завдань і режиму перегляду. Як уже зазначалося, найбільш ефективним є перегляд відео три рази. Наведемо приклади завдань, що стимулюють мовну активність іноземних студентів на даному етапі роботи.

Перегляд, націлений на візуальне сприйняття інформації.

Із вимкненим звуком перегляньте початок відео та розкажіть, про що йдеться.

Дайте відповіді на запитання. Які відомі винахідники були присутні у відео? Про які автомобільні двигуни згадували? У який проміжок часу відбувалися події?

Перегляд, орієнтований на розуміння загальної інформації.

Перевірте, чи вказаний хронологічний порядок правильний чи ні.

Доповніть подані фрази.

Дотримуючись тексту, заповніть пропущені слова.

Таблиця 1

Мотиваційний апарат організації роботи з відеоресурсами на заняттях з української мови як іноземної

Показник	Етапи роботи		
	Попередній перегляд	Перегляд	Постперегляд
Методи	Бесіда, дискусія, демонстрація, імітативні, трансформаційні вправи, створення проблемної ситуації	Рецептивні, репродуктивні, трансформаційні вправи	Заглиблення, рольова гра, кейс-ситуація
Прийоми	Брейнстормінг, асиціограма, майндмепінг	Фішбоун, таймлайн	Інтерв'ю
Характеристика діяльності студента	Робота зі списком слів; пошук синонімів / антонімів; читання тверджень; висловлення власних припущень; визначення проблемних запитань тощо	Пошук перекладу слів із контексту; заповнення таблиць, схем, діаграм; визначення відповідності тверджень змісту почутого; доповнення фрази; визначення хронології подій тощо	Складання і розігрування діалогу за ситуацією; складання запитань до головного персонажа відео (експерта, дослідника ін.); складання власного усного/письмового/відеоповідомлення за темою; пошук аргументів за і проти за проблемою тощо

Прочитайте запитання так / ні. Подивіться і спробуйте відповісти на запитання. Напишіть свою відповідь у ланцюжку так чи ні.

Перегляд, націлений на деталізацію інформації.

Дайте відповіді на запитання: *Чому електричні машини зникли в 1835 році? Що було головним недоліком автомобілів на паровому двигуні? Чому не електромобілі добре поширювалися в перші десятиліття 21 століття?*

Виберіть правильний варіант: Автомобілі з паровим двигуном не були популярними, оскільки ... а) Вони були дуже дорогими. б) Ними було важко їздити. в) Вони не заводилися в холодну погоду.

Згідно з відео заповніть таблицю: переваги та недоліки кожного типу двигунів.

Послухайте і запишіть слова, пов'язані з автомобільною промисловістю.

Подивіться на дати. Перегляньте відео та поясніть, що трапилось у 1835, 1883, 1889, 1900 та 1914 роках.

Етап **постперегляду** є найпродуктивнішим для розкриття мовного потенціалу студентів і мотивування їх до творчої діяльності під час створення ситуативної основи для комунікації. У методиці навчання іноземних мов принцип ситуативності, що розглядається в роботах І. Зимньої, Є. Пассова, В. Скалкіна, вважається одним із найбільш значущих і виступає умовою розвитку мовленнєвих умінь, способом репрезентації матеріалу. Згідно з Л.В. Малетіною, ситуативність у сфері професійної діяльності і спілкування визначається відповідністю ситуації професійним реаліям, інформативною цінністю і проблемністю (Малетина, 2014).

Проектуючи представлений вище відеоконтент на ситуацію професійної діяльності майбутнього інженера, студентам пропонується така робота на даному етапі:

Завдання, спрямовані на подальше поширення інформації відео.

Ви – учасник наукової конференції. Створіть презентацію Power Point на тему «Розвиток автомобільної промисловості наприкінці XIX – на початку XX століть»). Складіть короткий план, а потім перекажіть інформацію, отриману з відео. Підготуйте розповідь на одну з тем, яким присвячено відео: хронологія розвитку автомобілів / парові машини / перші електромобілі.

Завдання, спрямовані на розширення інформації в межах заданої тематики.

Знайдіть інформацію та презентуйте свої висновки щодо одного з винаходів за планом: назва винаходу (паровий двигун, дизельний двигун, двигун внутрішнього згорання, електромобілі, лінія збірки), коротка

історія розробки, спосіб її роботи, переваги та недоліки застосування. Поширте розповідь термінами з історії розробки автомобіля до сьогодення. Порівняйте електромобілі 1900-х років із сучасними.

Завдання, що передбачають іншомовну комунікацію студентів у групі.

Мовна майстерня. Виберіть одне з питань. Обговоріть це питання в групі. Візуалізуйте висновки групи. Питання для обговорення:

Порівняльний аналіз: транспортні засоби минулого, сьогодення та майбутнього.

Порівняльний аналіз: лінія збірки минулого та сьогодення.

Механізм першого автомобіля.

Паровий двигун і спосіб його роботи.

Завдання творчого, ігрового характеру.

Будучи майбутнім інженером, подумайте, які нововведення у виробництві автомобілів з'являться найближчим часом, яким чином вони будуть експлуатуватися.

Рольова гра: уявіть, як усі винахідники, згадані у відео, зустрічаються на прес-конференції. Що б вони розповіли про свої винаходи?

Висновки

В умовах посилення значущості іноземної мови в системі вищої освіти проблема мотивації студентів до її вивчення стає особливо актуальною і вимагає пошуку нових способів організації її викладання. Технологія роботи з відеоресурсом на заняттях з дисципліни «Українська мова як іноземна (для професійної діяльності)» не тільки відповідає стилю мислення сучасної молоді, а й є ефективною для розвитку мовленнєвих навичок студентів, підвищує їхню мотивацію до вивчення української мови.

Різноманітність відео в мережі Інтернет дозволяє викладачеві відібрати матеріал, який відповідає професійним інтересам студентів та рівню їх володіння українською мовою як іноземною. Технологія роботи з відеоресурсом – це поетапна організація роботи студентів, що передбачає розвиток їхньої мотивації до активної комунікації в контексті пропонованої тематики до, під час і після перегляду відеофрагмента. Відібраний нами в ході дослідження методичний апарат і типи завдань на кожному з етапів роботи з відеоресурсом націлені на стимулювання активної мовленнєвої діяльності студентів і фасилітації їхнього розуміння поданого матеріалу. Успішність реалізації роботи з відеоресурсом на кожному з вищеописаних етапів залежить від дотримання групою матеріально-технічних, методико-дидактичних, комунікативно-особистісних педагогічних умов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєв О.М. Відмітні класифікаційні ознаки електронних навчальних видань для інженерних спеціальностей. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія. 2: «Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання»*. 2010. Вип. 8(15). С. 129–134.
2. Биков В.Ю., Лапінський В.В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 2. С. 3–6.
3. Драненко Г.Ф. Дидактичні властивості блогу в організації навчання французької мови студентів. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія. «Педагогіка та психологія»*. 2013. Вип. 22. С. 217–223.
4. Малетина Л.В. Ситуативная обусловленность речевой коммуникации. *Современные проблемы науки и образования*. 2014. № 3. URL : <https://www.science-education.ru/pdf/2014/3/406.pdf> (дата звернення: 20.09.2020).
5. Mustafayeva M.A. Video as a Tool for Learning Foreign Languages. *Достижения науки и образования*. 2018. № 5(27). P. 37–38.
6. Практичний курс методики викладання іноземних мов / за ред. І.М. Андрєсян. Мінськ : ТетраСистемс, 2009. 288 с.

REFERENCES

1. Aleksieiev O. M. (2010) Vidmitni klasyfikatsiini oznaky elektronnykh navchalnykh vydan dlia inzhenernykh spetsialnosti. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Serii. 2: «Kompiuterno-orientovani systemy navchannya»*. Vyp. 8 (15). S. 129–134. [in Ukrainian].
2. Bykov V. Yu., Lapinskyi V. V. (2012) Metodologichni ta metodychni osnovy stvorennia i vykorystovuvannia elektronnykh zasobiv navchalnogo pryznachennia. *Kompiuter u shkoli ta sim'i*. # 2. S. 3–6. [in Ukrainian].
3. Dranenko G. F. (2013) Dydaktychni vlastyvoli blogu v organizatsii navchannia frantsuzkoi movy studentiv. *Visnyk Kyivskogo nacionalnogo lingvistychnogo universytetu. Serii. «Pedagogika ta psykholohiia»*. Vyp. 22. S. 217–223. [in Ukrainian].
4. Maletina, L.V. (2014) Situativnaya obuslovlennost' rechevoi kommunikatsii [Situational dependency of oral communication]. *Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniia – Modern Problems of Science and Education*, 3 [in Russian]. URL : <https://www.science-education.ru/pdf/2014/3/406.pdf> (data zvernennia 20.09.2020).
5. Mustafayeva, M.A. (2018) Video as a Tool for Learning Foreign Languages. *Dostizheniia nauki i obrazovaniia – Advances in Science and Education*, 5 (27), P. 37–38.
6. Praktychnyi kurs metodyky vykladannia inozemnykh mov (2009) / za red. I.M. Andresian. Minsk : TetraSystems, 288 s.

*Стаття надійшла до редакції 16.12.2020.
The article was received 16 December 2020.*